ارائه الگویی برای توانمندسازی معلمان در زمینه آموزش مجازی در دوران کرونا

خدیجه حاتمی[۱]، ایرج نیک پی[۲]، سعید فرح بخش[۳]

تاریخ دریافت:۱۴۰۰/۶/۲۶ پذیرش نهایی:۱۴۰۱/۱/۲۳

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر «ارائه الگویی برای توانمندسازی معلمان در زمینه آموزش مجازی در دوران کرونا» بود. جامعه شامل ۴۰۰ نفر از معلمان مدارس ابتدایی شهر خرم‌آباد، در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود. ابزار جمع‌آوری اطلاعات مصاحبه نیمه ساختاریافته و پرسشنامه بود. از روش نمونه‌گیری هدفمند برای انتخاب نفرات اول و از فن گلوله برفی برای انتخاب سایر افراد استفاده شد. بر اساس اشباع نظری با ۲۶ نفر از معلمان مصاحبه شد. سپس براساس جدول مورگان ۱۹۶ نفر به‌عنوان نمونه تعیین و برای جمع‌آوری داده‌ها از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای نسبی استفاده شد. از تئوری زمینه‌ای و مدل پارادایمی برای تحلیل داده‌های کیفی و با استفاده از نرم‌افزار pl s۲ از معادلات ساختاری برای تحلیل داده‌های کمی استفاده گردید. نتایج نشان داد که توانمندسازی درزمینه‌ی آموزش مجازی منوط به سه مقوله عوامل سازمانی (زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات، فرهنگ‌سازی و سیاست‌های تشویقی و نظارتی)؛ عوامل مربوط به معلم (سواد دیجیتالی، محتوای آموزشی، توانایی تدریس، ویژگی‌های روان شناختی)؛ و عوامل مربوط به دانش‌آموز (ویژگی‌های روان‌شناختی، سواد دیجیتالی، وضعیت اجتماعی-اقتصادی) است. نتایج حاکی از برازش مطلوب مدل بود. تحلیل معادلات ساختاری نشان داد به ترتیب عوامل سازمانی، عوامل مربوط به معلم و عوامل مربوط به دانش‌آموز بیشترین تأثیر را بر توانمندسازی معلمان درزمینه آموزش مجازی دارند.

کلیدواژه‌ها: توانمندسازی معلمان ،مدارس ابتدایی ،آموزش مجازی

مقاله برگرفته از پایان‌نامه کارشناسی ارشد نویسنده اول می‌باشد.

۱. دانش آموخته کارشناسی ارشد،گروه علوم تربیتی،دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، لرستان، ایران.
۲. دانشیار،گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، لرستان، ایران. (نویسنده مسئول).
nikpay.i@lu.ac.ir
۳. دانشیار، گروه علوم تربیتی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، لرستان، ایران.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مقدمه

کارکنان باید تقویت شوند تا خلاقیت، ظرفیت نوآوری و انعطاف پذیری خود را افزایش دهند (دنمز[1]،۲۰۱۲). یکی از ویژگی های اساسی که بر موفقیت، بهره‌وری و رشد سازمان ها تأثیر مثبت می گذارد توانمندسازی است (هانرا و همکاران[2]،۲۰۱۱؛تیندون[3]،۲۰۱۹). تجربه نشان داده است که هر سازمانی برای دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده خود، نیازمند نیروی انسانی متخصص ،خلاق و با انگیزه است؛ بنابراین یک سازمان موفق از نیروی انسانی به فرهنگ سازمانی ،اندیشه و اهداف مشترک که تجارب و دانش خود را در اختیار سازمان قرار می‌دهند تشکیل شده است (تاتاری و اطهری،۱۳۹۱). توانمندسازی معلمان یکی از ابزارهای مؤثر برای افزایش بهره وری و استفاده بهینه از ظرفیت ها و توانایی های فردی وگروهی آنها درراستای اهداف سازمانی است (ساجدی و امیدواری، ۱۳۸۵). توانمندسازی به عنوان یک فرآیند انگیزه ی درونی موجب می‌شود تا معلمان بهترین توانایی را کسب کنند و در دنیای مدرن امروز از اهمیت حیاتی برخوردار است (توماس،۲۰۱۷). توانمندسازی معلمان، دامنه ای متفاوت از توانمندسازی سایر مشارکت کنندگان محیط آموزشی یا کارکنانی که خارج از بخش آموزش فعالیت می‌کنند، دارد و با توجه به میزان توانایی آنان برای مشارکت در فرایندهای تصمیم گیری مربوط به یادگیری و تدریس فراگیر مدرسه تعریف می‌شود (بالکار،۲۰۱۵). از آنجا که نقش آموزش و پرورش در توسعه ی اقتصادی،اجتماعی و فرهنگی کشور تعیین کننده است و نیروی انسانی مورد نیاز بخش های مورد نیاز بخش های مختلف توسط این بخش تربیت می-شود .تقویت و توسعه این بخش زیربنای توسعه سایر بخش هاست .در این میان معلمان از عوامل اصلی نظام آموزشی به شمار می روند و توانمندی آن ها بر عملکرد نظام آموزشی تأثیر مستقیم دارد(رحمانی ،۱۳۹۲).

از دیدگاه کبیتسکی[4](۲۰۱۶)، توانمندسازی معلمان اغلب به عنوان سنگ زیربنای همه تلاش‌های اصلاح گرانه آموزشی شناخته می‌شود. برای ایجاد تغییرات سازمان یافته‌ای که در نهایت منجر به افزایش سطح کارآیی دانش‌آموزان شود باید تمام معلمان در خلال عمر کاری خود به عنوان یک مسئولیت شغلی، به توانمند سازی مؤثر مستمر و مناسب بپردازند توجه به این امر باعث می‌شود که معلمان پا به پای تغییرات اجتماعی پیش بروند و خود را با مقتضیات زمان تطبیق دهند. توانمندسازی معلمان از این جهت حائز اهمیت است که به ایجاد ادراک مثبت آنها از

1. Donmez
2. Hunjra & et al
3. Tindowen
4. Cobitski; Cited in Department of Education Elementary Education

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

قدرت استقلال وکنترل بر کارشان برمی‌گردد و این حس ،قدرت خودتعیینی ،خودارزشی و اعتقادبه خودکارآمدی را تقویت می‌کند (پوراکبران، ۱۳۹۴).

یونسکو[1] بر این باور است که کیفیت هر نظام آموزشی به کیفیت معلمان آن وابسته است در حقیقت هیچ کشوری نمی‌تواند از سطح معلمانش بالاتر رود لذا امروزه با توجه به اهمیت نقش حیاتی معلمان به خصوص در دوره‌ی ابتدایی در همه‌ی کشورهای پیشرفته تلاش بر آن است که معلمان این عرصه را تا جایی که ممکن است توانمند سازند (کمیسیون ملی یونسکو- ایران ، ۱۳۹۵). از اینرو توانمندسازی معلمان اقدامی زیر بنایی مهم و اساسی برای بر بهبود مدارس و بهسازی فرآیندهای آموزش و یادگیری است (معروفی و کرمی،۱۳۹۴) .نتایج پژوهش علی محمدی، جباری و نیاز آذری (۱۳۹۸)، حاکی از آن بود که مؤلفه‌ها و شاخص‌های حاصل از مدل توانمندسازی حرفه ای می تواند زمینه ساز ارتقای کیفی معلمان در چشم انداز آیندهٔ دانشگاه فرهنگیان باشد.از طرف دیگر امروزه به علت ورود فناوری های ارتباطی جدید به عرصه آموزش و به دنبال آن، تحول ماهیت فرایند یاددهی یادگیری، تغییر در پداگوژی‌ها و رویکردهای آموزشی ضرورتی انکارناپذیر است. در واقع پیدایش شبکه جهانی وب[2] منجر به ایجاد جدیدترین روش آموزش، یعنی آموزش مجازی [3]شده است (سراجی، ۱۳۹۰). قطع به یقین، آموزش های سنتی نمی توانند به طور کامل، پاسخگوی نیازهای آموزشی و همچنین گسترش دهنده آموزش و فرایندهای یادگیری در ابعاد مکانی و زمانی باشند که این مهم به وسیله آموزش مجازی و الکترونیکی تا حد قابل توجهی پوشش داده می‌شود (شعبانی و محمودی، ۱۳۹۸). اگر تا دیروز آموزش تنها از معلمان و مربیان سود می‌برد و کتاب به عنوان اصلی ترین منبع اطلاعاتی در امر آموزش محسوب می‌شد، امروزه آموزش با ابزارها و محیط‌های جدید ارتباطی روبرو شده است. پیشرفت های اخیر در صنعت رایانه و اطلاع‌رسانی، ورود و ظهور شبکه های اطلاعا رسانی محلی، منطقه‌ای و بین المللی و به ویژه اینترنت، چند رسانه‌ها، فناوری‌های ارتباطی، ابزارها و روش های جدید را پیش روی طراحان، برنامه ریزان و مدیران و مجریان برنامه‌های آموزشی قرار داده است. نفوذ فناوری‌های جدید اطلاعاتی به مراکز آموزشی (از مدارس تا دانشگا ها) و حتی منازل، روابط ساده‌ی معلمی و شاگردی را به طور کلی دگرگون ساخته است. به این ترتیب، الگوهای سنتی یادگیری متحول شده‌اند و کاربران با حجم گسترده‌ای از دانش و اطلاعات مواجه هستند (کیا، ۱۳۸۸). در رابطه با مزایای آموزش مجازی می توان گفت که این نوع آموزش از فنّاوری‌های شبکه‌ای برای ایجاد،

1. UNESCO
2. World Wide Web
3. virtual teaching

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

پرورش، انتقال و تسهیل یادگیری در هر زمان و مکان استفاده می‌کند. در این شرایط نیاز به ساخت و ساز مراکز فیزیکی جدید نیست و فراگیر جهت آموزش، نیازی به ترک محل کار و سکونت خود ندارد، و محدودیتی در پذیرش افراد جهت آموزش به وجود نمی‌آید (راسخی و شوره کندی، ۱۳۹۹). به بیانی دیگر آموزش مجازی می‌تواند به عنوان ابزاری برای فایق آمدن بر مسائلی همچون هزینه‌ها، تعداد کم مدرسان، کیفیت پایین آموزشی، محدودیت زمانی و برداشتن مانع مسافت مورد استفاده قرار گیرد (مک گری، ۲۰۰۲) از طرفی بلایای طبیعی می‌توانند انگیزه ما را برای استفاده از فناوری ارتباطات بسیار ابتکاری و ابزارهای الکترونیکی تحریک کنند (تال و همکاران،۲۰۱۷) .حال که ویروس مرگبار و عفونی کرونا به عنوان کووید ۱۹ شناخته شده است ،عمیقاً بر اقتصاد جهان تأثیر گذاشته ،همچنین بخش آموزش را نیز متزلزل و تدریس را در مدارس مختلف ودانشگاه ها متوقف کرده است. با توجه به ارزیابی محققان، اینکه چه زمانی به حالت عادی برگردیم نامشخص است و فاصله اجتماعی در این مرحله ضروری می باشد که می تواند اثرات منفی بر فرصت های یادگیری داشته باشد (ریلی،۲۰۲۰). یونسکو (سازمان های آموزشی، علمی و فرهنگی سازمان ملل متحد)بر اساس فاصله اجتماعی، آموزش مجازی را پیشنهاد کرد(بانسال، ۲۰۲۰). از آنجا که تحولات سریع درفناوری ،آموزش را آسان کرده است (ماکبرین و همکاران،۲۰۰۹). در ایام شیوع ویروس کرونا اهمیت آموزش مجازی و فراهم کردن زیرساخت های لازم برای توسعه فرصت های آموزش از راه دور و آموزش مجازی دو چندان شده است (تسنیم،۱۳۹۸) اصطلاح آموزش مجازی گستره وسیعی از کاربردها و فرایندها را در برمی‌گیرد. برخی عبارات مترادف با آموزش مجازی شامل یادگیری الکترونیکی، یادگیری از راه دور، تحصیل از راه دور، یادگیری توزیعی، یادگیری مبتنی بر اینترنت، یادگیری شبکه ای، آموزش مبتنی بر کامپیوتر می‌باشد (خیراندیش، ۱۳۹۰) آموزش مجازی صرفاً به گذراندن یک دوره خاص از طریق رایانه اطلاق نمی‌شود. این نوع آموزش به شیوه‌های جدید ادغام منابع، تاثیرات متقابل، افزایش عملکرد و فعالیت های ساخت یافته آموزش گفته می‌شود و وسیله‌ی برای یادگیری از راه دور است. در واقع آموزش مجازی یک روش آموزشی است که برای آموزش-دهنده و آموزش‌گیرنده این فرصت را فراهم می‌آورد که درعین حال که از نظر زمان و مکان از هم دور هستند، فاصله آموزشی موجود را با وسایل مناسب فنآورانه پر کنند (سعیدی‌پور، سرمدی و فرج الهی، ۱۳۹۸).آموزش مجازی، راهی برای تدریس که با استفاده از تکنولوژی کامپیوتری و مرتبط با اینترنت در داخل و خارج از مؤسسات آموزشی تجربه می‌شود، است که معمولاًدر یک محیط آنلاین صورت می‌گیرد و در آن معلمان و فراگیران از نظر زمان، مکان و یا از نظر جسمی از هم جدا شده‌اند (شاهزد و همکاران، ۲۰۲۰). استفاده از آموزش مجازی در مقایسه با آموزش سنتی،

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

مزایای بی‌شماری چون انعطاف‌پذیری در هر زمان و هر مکان، ارائه اطلاعات به صورت چندرسانه‌ای، تعامل هم‌زمانی که میان آموزش‌دهنده و یادگیرنده و یادگیرندگان با یکدیگر دارد، مفید و مؤثر خواهد بود. زمان کمتر برای آموزش، ماندگاری و تعمیق آموخته‌ها و جذابیت محیط یادگیری، توجیه‌کننده استفاده از آموزش مجازی در نظام آموزشی است (شریفی و فقیهی، ۱۳۹۲). محتوا، انگیزه، روابط و سلامت روان، از موارد مهمی هستند که معلمان در آموزش آنلاین باید در نظر داشته باشند (مارتین ،۲۰۲۰) و فاصله، مقیاس و آموزش شخصی و یادگیری از بزرگترین چالش-های تدریس آنلاین می باشند (لیگوری و وینکلر، ۲۰۲۰). محمدی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی تحت عنوان "واکاوی تجارب والدین دانش‌آموزان دوره اول ابتدایی از چالش‌های آموزش مجازی با شبکه‌های اجتماعی در زمان شیوع ویروس کرونا"به این نتیجه رسیدند که ، تداوم تحصیل و ایجاد فرصت خلاقیت،آزادی عمل دانش آموزان و نظارت بیشتر والدین،ورود آموزش مجازی به عرصه نظام تعلیم و تربیت و ایجاد تجربه جدید،کاهش هزینه ایاب و ذهاب و ضرورت تهیه سخت افزار لازم جهت استفاده ازشبکه‌های اجتماعی،ارتقاء سواد رسانه ای والدین از محاسن آموزش مجازی در شبکه‌های اجتماعی می باشند بال و تایسون (۲۰۱۱) در پژوهش خود تحت عنوان «آماده‌سازی معلمان برای تنوع در قرن بیست و یکم» تأکید کردند که ترویج فراگیری از طریق و دورن برنامه‌های آموزش معلم ،یک چالش مداوم و ضروری برای قرن ۲۱ است .این بررسی نوعی اطلاعات و رویکردها را در نظر می‌گیرد که می-تواند به بهترین وجه از معلمان و مربیان حمایت کند که به طور مؤثر برای تنوع روزافزون کلاس های امروز آماده شوند.

آیبی آرثر (۲۰۱۷) در پژوهش خود در دانشگاه نیوزلند که تحت تأثیر فعالیت های لرزه‌ای قرار گرفت،دریافت که دانشکده پس از آن واقعه‌ی فاجعه‌بار در برابر یادگیری آنلاین انعطاف پذیرتر است .فناوری به آن ها کمک کرد تا در مواقع سخت از موانع عبور کنند .همچنین اشاره کرد که زیرساخت ها باید به قدری قوی باشند که بتوانند خدمات بدون مانع را در طول بحران و پس از آن ارائه دهند و نیز زیرساخت های قوی فناوری اطلاعات را پیش نیاز یادگیری آنلاین مطرح نمود

بر اساس یافته‌های پژوهش هنگ و همکارانش (۲۰۲۰) در شرایط شیوع ویروس کرونا ، قابلیت در دسترس بودن کافی زیرساخت های فناوری ارتباطات اطلاعاتی،ابزارهای یادگیری،منابع یادگیری دیجیتال از دوره‌های گسترده آنلاین و باز ،کتاب‌های الکترونیکی،یادداشت‌های الکترونیکی،برای آموزش مجازی از اهمیت بالایی برخوردار

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

است. یولیا و دوی (۲۰۱۷) در پژوهش خود با «عنوان توانمندسازی معلمان برای افزایش کیفیت آموزش اندونزیایی» به این نتیجه رسیدند که افزایش تعداد معلمان واجد شرایط ،و ارتقا معلمان با کیفیت ،از طریق برنامه توسعه حرفه ای یعنی گواهی نامه امکان پذیر است .صدور گواهی نامه معلم سیاست عمومی است و بنابر این باید به طور مؤثر اجرا شود.

فیوناکینگ (۲۰۱۹) در مقاله خودبا عنوان یادگیری حرفه ای : «توانمندسازی معلمان» بیان نمودند که آنچه در همه ی مطالعات مشهود است اهمیت معلمان در یادگیری حرفه ای متمرکز بر گفتمان مشارکتی مربوط به آموزش و یادگیری است ،به این ترتیب که معلمان را قادر می سازد تا از روش خود بهره بگیرند و فاصله ارزش ها را در رابطه با هدف اخلاقی آن ها از آموزش و یادگیری کاهش دهند.

نتایج تحقیقات هانسن و پیل ثینگواد[1] (۲۰۱۹) و وودز[2] (۲۰۱۹) نشان داد رهبری عمل گرای گرای مدیران منجر به توانمندسازی بیشتر کارکنان می شود .چون رهبر عمل گرا در چارچوب فرهنگ و ساختار سازمانی موجود ،عمل می‌کند واستانداردهای کارها ، وظایف ،پاداش ها و امتیازات راتعیین می‌کند و انتظاراتش را برای پیروانش تشریح و تفسیر می‌کند و وعده پاداش در ازای برآورده شدن انتظارات می‌دهد لذا در چنین شرایطی اعتماد بین مدیر و کارکنان ایجاد می‌شود و هر قدر هم اعتماد در سازمان بیشتر شود عملکرد عم بهبود خواهد

در سال‌های اخیر آموزش مجازی به عنوان یکی از کاربردهای مهم فناوری‌های جدید اطلاعات و ارتباطات در جهان مطرح و فعالیت‌های گسترده‌ای در این راستا آغاز گردیده است؛ ولیکن رواج این نظام لزوماً نمی تواند متضمن موفقیت آن باشد. علیرغم هیجان، امکانات و جاذبه‌هایی که استفاده از آموزش مجازی به همراه دارد به کارگیری آن بدون تجزیه و تحلیل اینکه آیا دوره های مجازی برگزار شده از اثربخشی لازم برخوردار بود است یا خیر، ممکن است باعث شکست این دوره‌ها شود(بختیاری، ۱۳۹۲). شواهد نشان می‌دهد، وقتی معلمان دانش خود را در زمینه موضوع درس و شیوه یادگیری دانش‌آموز به کار می‌بندد، به کارگیری فناوری اطلاعات بیشترین اثر مستقیم را بر پیشرفت شاگردان می‌گذارد (عبداللهی،۱۳۸۸). نتایج حاصل از اجرای این پژوهش می‌تواند در تدوین مدلی جهت کمک به توانمندسازی معلمان مدارس ابتدایی در زمینه آموزش مجازی مورد استفاده قرار گیرد و لذا سوالاتی که در این

1. Hasen & Pihl-Thingvad
2. Woods

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

پژوهش مطرح می‌شود آن است که عوامل مؤثر بر توانمندسازی معلمان در زمینه فضای‌مجازی در مقطع ابتدایی کدامند؟ الگوی توانمندسازی معلمان مقطع ابتدایی در طی آموزش مجازی چگونه است؟ آیا الگوی توانمندسازی معلمان مقطع ابتدایی در طی آموزش مجازی برازش دارد؟

روش

تحقیق حاضر از نظر ماهیت کاربردی ، از نظر روش تحقیق جزء تحقیقات کیفی با رویکرد گراندد تئوری (تئوری زمینه‌ای) است. جامعه آماری شامل کلیه معلمان مدارس ابتدایی شهر خرم آباد(با سابقه کاری ۵ سال)، در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ بود که تعداد آنها اعم از زن و مرد شامل ۴۰۰نفر بودند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری هدفمند برای انتخاب نفرات اول و برای انتخاب سایر افراد از فن گلوله برفی استفاده شد. . ابزار جمع آوری داده در تحقیق حاضر، علاوه بر بهره‌گیری از منابع اسنادی، همچون کتب، مقالات و پایگاه‌های اطلاع رسانی اینترنتی، مصاحبه نیمه عمیق یا نیمه ساختار یافته با معلمان و همچنین پرسشنامه بود. به دلیل شیوع ویروس کرونا و لزوم رعایت فاصله اجتماعی به صورت تلفنی انجام شد. مصاحبه ابتدا با سوالات کلی آغاز و به تدریج بر اساس تحلیل داده ها با سوالات ژرف کاو و پیگیر ادامه می یافت. پس از انجام ۲۶ مصاحبه عمیق و نیمه ساختار یافته اشباع نظری حاصل شد اما جهت اطمینان بیشتر مصاحبه ها تا ۲۸ نفر ادامه یافت با توجه به اینکه ثبت فوری داده ها در پژوهش کیفی لازمه کار محققین است و مصاحبه ها دست‌نویس شد تا مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد در این مطالعه از روش تحلیل محتوا برای تحلیل داده‌ها استفاده شده است که به ترتیب عبارتند از کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری گزینشی.

مقصود از روایی[1] یا اعتبار آن است که وسیله اندازه گیری بتواند خصیصه مورد نظر را اندازه گیری کند و نه خصیصه دیگری را، اندازه‌گیری نامناسب و ناکافی هر پژوهش علمی را بی ارزش و ناروا سازد(هومن،۱۳۹۰). در پژوهش حاضر، جهت تعیین روایی پرسشنامه ها، از روایی محتوایی استفاده گردیده است و روایی محتوایی پرسشنامه ها توسط استاد راهنما و چند تن از اساتید تایید گردید.

1. Validity

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

پایایی[1] به این معناست که ابزار اندازه گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی را به دست می دهد؟پایایی به دقت، اعتماد پذیری، ثبات یا تکرار پذیری نتایج پرسشنامه اشاره دارد. در واقع، تعیین پایایی مشخص می کند که ابزار اندازه‌گیری تا چه حد قابلیت تکرار دارد و اگر با همان واحد تحلیل مکرر به کار می‌رود، نتایج یکسانی به دست می‌آید یا خیر (پرهیزکار و همکاران،۱۳۹۰). اگر روش‌های اندازه‌گیری فاقد پایایی کافی و معقول باشد، اجرای پژوهش علمی بی معنا خواهد بود (هومن،۱۳۹۰). برای بررسی پایایی(اعتماد پذیری) از تکنیک‌های متفاوتی استفاده می‌شود. در این تحقیق برای سنجش پایایی از آلفای کرونباخ، استفاده گردیده است. تکنیک آلفای کرونباخ برای سنجش سازگاری درونی پرسشنامه شکل گرفته است. اندازه آلفای کرونباخ معمولاً بین صفر (عدم پایایی) و یک (پایایی کامل) است و آلفای کرونباخ بزرگتر از ۰/۷ نشانگر وجود پایایی است. آلفای کرونباخ همه متغیرها به صورت جداگانه نیز محاسبه گردیده و با توجه به اینکه آلفای کرونباخ برای همه متغیرها بالای ۰/۷ می‌باشد لذا پایایی همگی مورد تأیید قرار گرفت. مقادیر آلفای کرونباخ در جدول ۱ نشان داده شده است.

جدول۱. پایایی متغیرها

متغیر	پایایی
زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات	**۰/۷۲**
فرهنگ‌سازی و سیاست‌های تشویقی و نظارتی سازمان	**۰/۷۴**
سواد دیجیتالی معلم	**۰/۸۱**
محتوای آموزشی	**۰/۷۵**
توانایی معلم در تدریس	**۰/۷۸**
ویژگی روانشناختی معلم	**۰/۷۶**
ویژگی روانشناختی دانش‌آموز	**۰/۷۳**
سود دیجیتالی دانش‌آموز	**۰/۷۲**

یافته‌ها

پرسش کلیدی در این پژوهش آن بود که مدل توانمندسازی معلمان مدارس ابتدایی چگونه است؟ برای جمع آوری یافته‌های کیفی مصاحبه هدفمند با ۲۶ نفر از معلمان با سابقه و مجرب مدارس ابتدایی شهر خرم‌آباد صورت پذیرفت. داده‌های به دست آمده از تجزیه و تحلیل مصاحبه ها پیرامون توانمندسازی معلمان مدارس ابتدایی در ۶۵

1. Reliability

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

کدباز، ۹مقوله عمده و سه مقوله اصلی می‌باشد که عبارت‌اند از: عوامل مربوط به سازمان(شامل: زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات، فرهنگ سازی و سیاست‌های تشویقی و نظارتی سازمانی)؛ عوامل مربوط به معلم (شامل: سواد دیجیتالی معلم ، محتوای آموزشی، توانایی معلم در تدریس، ویژگی‌های روانشناختی معلم)؛ عوامل مربوط به دانش-آموز(شامل: ویژگی‌های روانشناختی دانش‌آموز، سواد دیجیتالی دانش‌آموز، وضعیت اجتماعی اقتصادی دانش‌آموز) مدل به صورت (نمودار۲) نشان داده شده است.

جدول ۲. مفاهیم متمرکز، مقولات عمده و مقوله هسته استخراج شده از داده های کیفی

مفاهیم متمرکز	مقولات عمده	مقوله هسته
زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات	عوامل مربوط به سازمان	توانمند سازی در آموزش مجازی
فرهنگ سازی و سیاست‌های تشویقی و نظارتی سازمانی		
سواد دیجیتالی معلم	عوامل مربوط به معلم	
محتوای آموزشی		
توانایی معلم در تدریس		
ویژگی‌های روانشناختی معلم		
ویژگی‌های روانشناختی دانش‌آموز	عوامل مربوط به دانش‌اموز	
سواد دیجیتالی دانش‌آموز		
وضعیت اجتماعی اقتصادی دانش‌آموز		

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

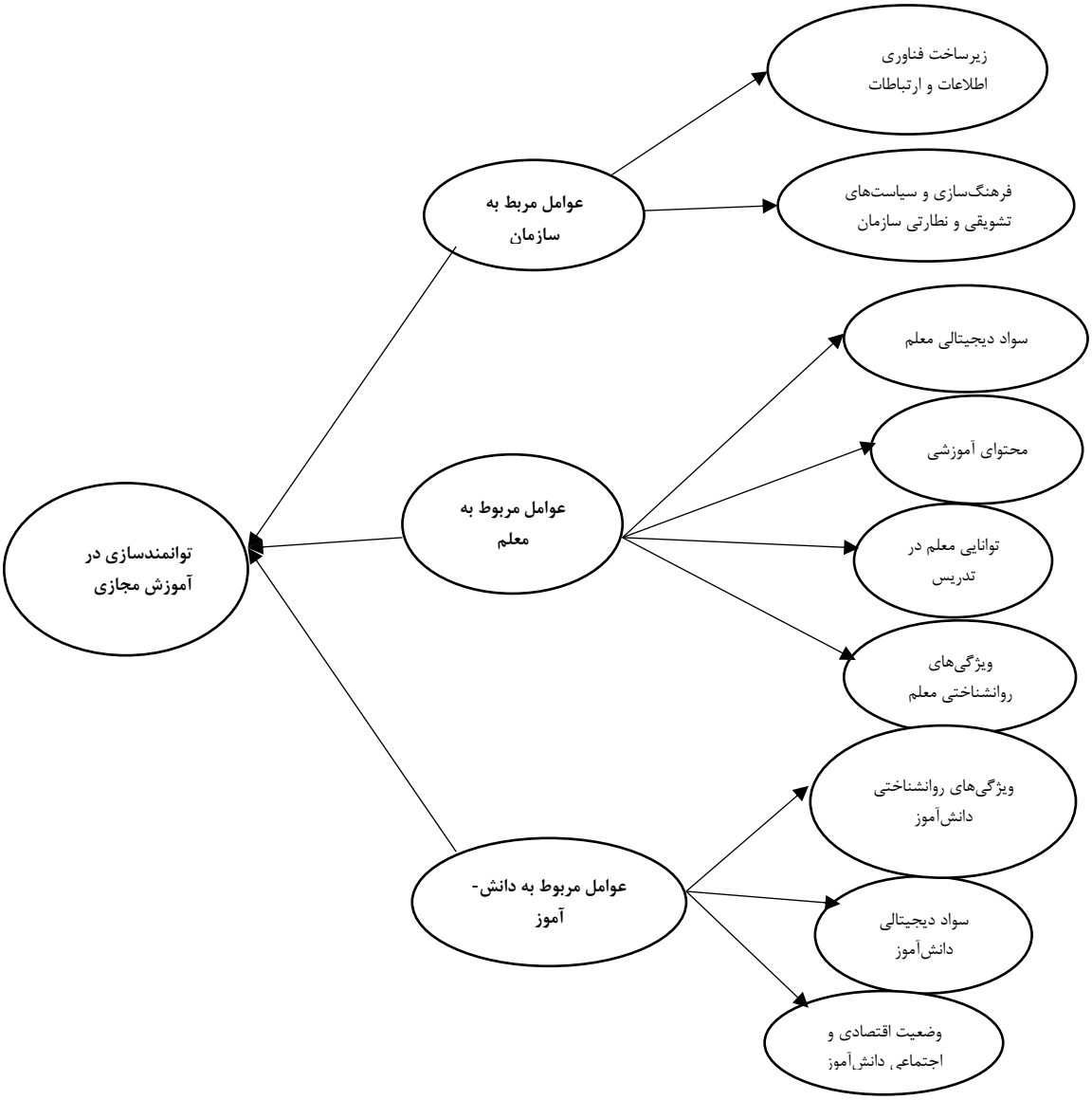

بحث و نتیجه گیری

این پژوهش به دنبال ارائه الگویی برای توانمندسازی معلمان در زمینه‌ی آموزش مجازی بود. و بنا بر نتایج حاصل از مصاحبه با معلمان ابتدایی شهر خرم‌آباد سه مقوله شناسایی شد .این مقوله هسته، همه مفاهیم و مقولات ذکر شده را پوشش می‌دهد. در این تحقیق در جهت یافتن پاسخ سوال اصلی آن، در راستای شناسایی شاخص ها، مفاهیم و مقوله‌های توانمندسازی معلمان در زمینه آموزش مجازی، با رویکرد نظریه داده بنیاد، پس ازنظر نهایی خبرگان ۶۵ شاخص از آن‌ها مورد تائید قرار گرفتند.. سپس، پس از کد گذاری ۶۵ شاخص تائید شده توسط خبرگان، ۹مفهوم استخراج شدند و در نهایت با توجه به مفاهیم کشف شده و برازش آنها در مجموع ۹ مفهوم را در قالب سه مقوله

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

دسته بندی نمودیم و مشخص گردید که توانمندسازی در زمینه‌ی آموزش مجازی دارای سه مقوله اصلی می‌باشد که عبارت‌اند از: عوامل مربوط به سازمان(شامل: زیرساخت فناوری اطلاعات و ارتباطات ، فرهنگ سازی و سیاست‌های تشویقی و نظارتی سازمانی)؛ عوامل مربوط به معلم (شامل: سواد دیجیتالی معلم ، محتوای آموزشی ، توانایی معلم در تدریس، ویژگی‌های روانشناختی معلم)؛ عوامل مربوط به دانش‌آموز(شامل: ویژگی‌های روانشناختی دانش‌آموز، سواد دیجیتالی دانش‌آموز، وضعیت اجتماعی اقتصادی دانش‌آموز) مدل به صورت (نمودار ۱) ارائه گردید.

پس از تدوین مدل در مرحله دوم برازش مدل بررسی گردید برای بررسی برازش مدل از تحلیل GOF استفاده گردید این تحلیل نشان داد مدل از برازش مطلوبی برخوردار است همچنین تحلیل معادلات ساختاری مدل نشان داد عامل سازمانی بیشترین تاثیر را بر توانمندسازی معلمان در زمینه آموزش مجازی دارد و عوامل مربوط به معلم در جایگاه دوم و عوامل مربوط به دانش‌آموز در جایگاه سوم قرار دارند. در طی سالیان گذشته با توجه به رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات، شاهد تغییرات بنیادی و فزاینده ای در آموزش بوده ایم. امروزه فناوری اطلاعات و ارتباطات به عنوان بخش جدایی ناپذیر و تلفیق شده محیط کار و کلاس در آمده و شیوه های کسب و کار، برقراری ارتباط و یادگیری را تغییر داده است . هنر و علم تعلیم و تربیت با رشد فناوری اطلاعات و ارتباطات تلفیق شده و رویکرد جدیدی در یادگیری به وجود آورده است چون یادگیری الکترونیکی بسیاری از آرمان‌های آموزشی را تحقق بخشیده است؛ مانند یادگیری در هر مکان و زمان، یادگیری مشارکتی، خودارزیابی و خودراهبری. صاحب نظران عقیده دارند که بسیاری از معلمان و مدرسان ارائه کننده دوره های آموزش مجازی در رسیدن به هدف اصلی یادگیری شکست خورده اند؛ بنابراین بررسی و ارتقا آموزش مجازی یکی از وظایف آنها می باشد. برای توسعه بهتر یادگیری مجازی، لازم است چهارچوب نظری روشنی در طراحی و اجرای آموزش وجود داشته باشد درک کامل عوامل مؤثر در اثربخشی یادگیری مجازی برای جلوگیری از اشتباه و به دنبال آن شکست ضروری است چون بسیاری از محققان، تعیین و تعریف استانداردهای کیفیت یادگیری مجازی را ضروری می دانند. پس طبق یافته های تحقیقات گذشته و هم چنین تحقیق حاضرعوامل زیادی در ایجاد و خلق محیط یادگیری مجازی نقش دارند به طور کلی؛ می توان نتیجه گرفت که توجه به زیرساخت‌های آموزش مجازی و فرهنگ‌سازی و سیاست‌ها تشویقی نظارتی به عنوان عوامل سازمانی، مهم‌ترین عوامل در تعیین اثربخشی این دوره‌ها خواهد بود و بعد از ان ویژگی‌های روانشناختی معلم، توانایی تدریس معلم، محتوای آموزشی و سواد دیجیتالی معلم به عنوان عوامل مربوط به معلم ضرورت دارد و در نهایت سواد دیجیتالی، وضعیت اقتصادی و ویژگی روانشناختی دانش‌آموز به عنوان عوامل مربوط به دانش‌آموز

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

ضرورت دارند. به عبارت دیگر آموزش زمانی اثربخش خواهد بود که آموزش اثر بخش طراحی و اجرا گردد بنابراین هر قدر به عوامل مؤثر در این امر توجه گردد به همان میزان بر اثربخشی این آموزش‌ها افزوده خواهد شد. با توجه به نتایج تحقیق شاهزاده تیمورلو و همکارانش (۱۳۹۹)، مؤلفه های فناوری ارتباطات، عوامل فرهنگی، نظارت و ارزیابی و ویژگی‌های روانشناختی بر توانمندسازی معلمان مؤثرند، نتایج تحقیق جانز(۲۰۱۰) در خصوص آموزش مجازی نشان داد، عواملی مثل اضطراب و ترس از یادگیری به شیوه الکترونیکی و نداشتن مهارت و تخصص لازم در زمینه فناوری ها، مانع بزرگی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان است لذا دانش‌آموزان هم باید صلاحیت و مهارت کافی در این زمینه را داشته باشند.نتایج تحقیق این محققان با نتایج این پژوهش همخوانی دارد. نتایج تحقیق هانسن و همکارش(۲۰۱۰) نشان داد رهبری عمل‌گرای مدیران بر توانمندسازی کارکنان مؤثر است که با نتایج این پژوهش همخوانی ندارد.پژوهش حاضر در خصوص توانمندسازی معلمان در فضای مجازی می‌باشد، بدیهی است که نقش مؤلفه ی زیرساخت فناوری اطلاعات حساس تر و پررنگ تر است.در جوامع اروپایی که زیرساخت ها ی فناوری در سطح مطلوبی است، نقش و اثر مؤلفه های دیگری بر توانمندسازی آشکار می‌شود.در برخی جوامع تعداد متخصصان در حوزه فناوری ارتباطات کم است و در برخی جوامع منابع مالی و پشتیبانی محدود بوده، یا اقدامات فرهنگی لازم در این زمینه صورت نگرفته است.بدیهی است که نتایج تحقیق پژوهشگران با توجه به شرایط جوامع متفاوت باشد. در پژوهش حاضر جامعه معلمان ابتدایی شهر خرم آباد، به روش های تدریس سنتی خو گرفته بودند و از وارد شدن به فضای مجازی هراس داشتند، همچنین از عملکرد آموزش و پرورش نسبت به عدم فرهنگ‌سازی، نظارت و ارزیابی در حوزه آموزش مجازی رضایت نداشتند. زیرساخت های فناوری در کشور ما در سطح مناسب و مطلوبی نیست، وضعیت اقتصادی دانش آموزان نیز مطلوب نبود به گونه ای که بسیاری از دانش آموزان می بایست منتظر والدین خود می‌ماندند تا با گوشی آن ها از طریق برنامه شاد در کلاس آنلاین شوند، بسیاری از آن ها نیز با فضای مجازی، شبکه‌های اجتماعی و نحوه استفاده از آن ها آشنایی نداشتند، به همین دلیل احساس می‌کردند که نمی‌توانند مطالب درسی را در فضای مجازی به خوبی یاد بگیرند.

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

منابع

Abdollahi B.The role of self-efficacy in employee empowerment (2009). Tadbir monthly (40) (165) 35-51[Persian]

Ali Mohammadi GH, Jabari N, Neiaz Azari K (2019). The professional empowerment of teachers in the future perspective and presenting the modle. Educational Innovations, (18) (69) 7-32 [Persian]

Ayebi-Arthur, K. (2017). E-learning, resilience, and change in higher education: Helping a university cope after a natural disaster. E-Learning and Digital Media, 14(5), 259–274. https://doi.org/10.1177/2042753017751712

Bakhtiari R (2013). Measuring the success of virtual education in government and nonprofit centers in Iran. Master's ThesisAllameh Tabatabai University, Faculty of Management and Accounting, (40) (165)35-51 [Persian]

Balkar, B. (2015). Defining an empowering school culture (ESC): Teacher perceptions. Issues in Educational Research, 25(3): 205-225.

Ball, A. F. and Tyson, C. A., 2011. ‘Preparing Teachers for Diversity in the Twenty-first Century’, in Ball, A. F. and Tyson, C. A. (eds.) Studying Diversity in Teacher Education. Lanham, Maryland: Rowman and Littlefield

Bansal, S. (2020). Impact of the COVID-19 Pandemic on Education, Rise of Online Teaching-Learning Process & Effects on Health of Kids. Rise of Online Teaching-Learning Process & Effects on Health of Kids (May 8, 2020). https://doi.org/10.2139/ssrn.3595971

Banahan M, Nirooei A (2020). Investigating the relationship between teachers' empowerment with the use of students from social networks. Educational Research Journal (7) (40)22-96 [Persian]

Bayat M, Babaian M, Grossri A (2013). Identify and prioritize factors affecting employee empowerment, Business Management Quarterly, (7) (27)47-63 [Persian]

Bezarjazayeri A (2006). Management based on the empowerment of human resources, Economic, cultural, social monthly. (270)181, 47-51 [Persian]

Dhawn, sh., (2020). Online Learning: A Panacea in the Time of COVID-19 Crisis, Vol. 49(1) 5–22

Fiona King (2019). Professional learning: empowering teachers, Professional

Huang, R. H., Liu, D. J., Tlili, A., Yang, J. F., Wang, H. H., Zhang, M., Lu, H., Gao, B., Cai, Z., Liu, M., Cheng, W., Cheng, Q., Yin, X., Zhuang, R., Berrada, K., Burgos, D., Chan, C., Chen, N. S., Cui, W., Hu, X. et al. (2020). Handbook on facilitating flexible learning during educational disruption: The Chinese experience in maintaining undisrupted learning in COVID-19 outbreak. Smart Learning

Institute of Beijing Normal University. Indonesian’s, education2, (1): 2017, 37-48

Liguori, E. W., & Winkler, C. (2020). From offline to online: Challenges and opportunities for entrepreneurship education following the COVID-19 pandemic.

Javadi pour M, Safai movahed S, Barati A (2015). The effect of coaching method on teachers' psychological empowerment. Quarterly Education and Development of Human Resources (2)1-23 [Persian]

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

Jones A. (2010). Affective Issues in Learning Technologies Emotional Responses to Technology andTechnology, s Role in Supporting Socio-Emotional Skills. JiME [Internet]. Cited 2010 Sep; JIME Special Issue on Researching Computers and Learning: 1-22. available:http://jime.open.ac.uk/2010/09

Kiya A (2010), Take a virtual traning. Social sciences (moons book). (24)(13)82-89 [Persian]

Martin, A. (2020). How to optimize online learning in the age of coronavirus (COVID-19): A 5-point guide for educators.

McBrien, J. L., Cheng, R., & Jones, P. (2009). Virtual spaces: Employing a synchronous online classroom to facilitate student engagement in online learning. The International Review of Research in Open and Distributed Learning, 10(3), 117

McGorry, S. Y. (2002). Online, but on target? Internet-based MBA courses: A case study. T he Inte r net a nd Highe r Educ a tion, (2): 167-175

Mohammadi M, Keshavarzi F, Naseri Gahromi R, Naseri Gahromi Ra, Hesampour Z, MirGhaffari F, Ebrahimi Sh (2020). Analysis of parent's experiences of elementary school students from virtual education challenges with social networks at time AF Corona virus. Journal of Educational Research, (40):74-101[Persian]

Rasekhi S, Shoorekandi F (2021), the amount of information and communication in schools and its use in educational Processes (24) (3)172-174 [Persian]

Ranjbar H, Haghdoost A, Salsali M, Khoshdel A, Solaymani M, Bahrami N, Sampling in qualitative research, Tips to start Journal of Army University of Medical Sciences of the Islamic Republic of Iran,2012(10)(3)250-238

Rieley, J. B. (2020). Corona Virus and its impact on higher education. Research Gate

Saeedi puor B, Sarmadi M, Farajolahi M (2019). Provide scheduling optimization pattern and reducing costs in the virtual training system. New approach in educational management.10 (39)91-121[Persian]

SA jedi F, Omidvari A (.2006). Investigating the factors affecting employee empowerment with a questionnaire designed to prioritize factors. The 7th International Conference on Quality Managers; Tehran, International Summit Collection [Persian]

Sami R, Piri M, Talebi B (2020). Modelling the Empowerment of Primary School's Teachers based on Lessen Study Approach. (9)(3) 223-251 [Persian]

Seraji F (2011). Electronic Learning, Basics Design and Evaluation. Hamedan: Publishing Bu-Ali Sina University. [Persian]

Shabani S, Mahmoudi M (2019). Virtual Education Advantages and Limitations, Opportunities and Challenges Psychological, Studies and Educational Sciences. (45)31-50 [Persian]

Shahzad, S, Hussain, G, Sadaf, N, Sarwat, S, Ghani, U; & Saleem, R, (2020). Impact of Virtual Teaching on ESL Learners' Attitudes under Covid-19 Circumstances at Post Graduate Level in Pakistan. Vol. 13, No. 9. https://doi.org/10.5539/elt.v13n9p1

Shahzadeh timorlo H, Noorbakhsh M, Alidoost ghahfarkhi E (2021), designing the empowerment pattern of physical education teacher's whit the perspective of 1404 Islamic repubhic of Iran. [Persian]

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

Sharifi M, Faghihi A (2013). Evaluation of electronic training in high school girls in two Arak district in terms of teachers and managers and students and its improvement solutions, Teaching technology (4)(2):24-32[persian]

Tasnim.Applied suggestions for teachers to use cyberspace capacity and online teaching.2019 http://ww.tasnimnews.com [Persian]

Thomas, S. (2017). Teacher Empowerment: A Focused Ethnographic Study in Brunei Darussalam. The Qualitative Report, 22(1), 47-72.

Tindowen, D. J. (2019). Influence of empowerment on teachers' organizational behaviors. European Journal of Educational Research, 8(2), 617-631.

Tull, S. P. C., Dabner, N., & Ayebi-Arthur, K. (2017). Social media and e-learning in response to seismic events: Resilient practices. Journal of Open, Flexible and Distance Learning, 21(1), 63–76.

Yulia, H. Devi, P. (2017). Empowering teachers to increase a quality of Zimmerman M A. 1990. Taking aim on empowerment research: On the distinction

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]

Provide a model for empowering teachers in the field of virtual education

Khadijeh hatami[1], Iraj Nikpay[2], Saeid Farahbakhsh[3]

Abstract

The purpose of the present study (providing a model for empowering teachers in the field of virtual education in the Corona era). The community consisted of 400 teachers in Khorramabad in the academic year 1399-1400. The data collection tool was a semi - structured interview and questionnaire. Targeted sampling method was used to select the first person from a snowball fan to select other people. On the basis of theoretical saturation, 26 teachers were interviewed. Then, based on the Morgan table, 196 people were determined as a sample and relative class sampling method was used to collect data.The contextual theory and paradigm model were used to analyze the qualitative data using PLS2 software to use structural equations for quantitative data analysis. The results showed that empowerment in the field of virtual education depends on three categories (Information and Communication Technology Infrastructure, Culture and Incest and Supervisory Policies. Teacher factors (digital literacy, educational content, teaching ability, psychological characteristics) and student -related factors (psychological characteristics, digital literacy, social -economic status. The results indicated the favorable fit of the model. Structural equation analysis showed that organizational factors, teacher factors, and student factors had the most impact on empowerment of teachers in the field of virtual education.

Keywords: Teachers' Empowerment, Elementary School, Virtual Education

1. Master Graduate, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, University of Lorestan, Lorestan, Iran
2. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Lorestan, Iran, (Author) nikpay.i@lu.ac.ir
3. Associate Professor, Department of Educational Sciences, Faculty of Literature and Humanities, Lorestan University, Lorestan, Iran

[Downloaded from isharat.khu.ac.ir on 2026-10-29]